

5. РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

УДК 811.61.2-11

Лоленко О.О.

ФІЛОЛОГІЧНІ НОВИНИ

Розпочати даний огляд треба з декількох тез. Успіхи у наукових штудіях сьогодні є наслідком надшвидкого, надмобільного і надгнучкого реагування на сигнали, які породжуються нашим дослідницьким апетитом. Однак останній, за умови замкнення у самому собі, раптово або поступово перетворюється на саморефлексію чи нудне ковзання на одному місці, що здатне генерувати хіба-що “інтелектуальні атавізми”. Наука, зокрема наука лінгвістична, не може і не має існувати у якості роздріблених, хоча й вельми розумних, голів. Власно, це й неможливо. Така оптимістична думка, наслідком якої є бажання привернути увагу читача до новинок філологічного світу за 2003-2004 роки, являє собою добрий стимул для написання даної статті.

Огляд структуровано за традиційним тематичним принципом, при цьому періодичні видання наукового і публіцистичного спрямування, а також наукові збірки виділено в окремий розділ. Список джерел, включених до огляду, подано наприкінці в алфавітному порядку.

Мовознавство

Луценко Н.А. Введение в лингвистику слова (№ 14)

Автор монографії бере на себе найвідповідальніше і водночас почесне завдання – проникнути у природу слова.

Напевно, не менш цікавим, ніж конструктивний момент, виявиться для читачів і критичний пафос праці, спрямований на класичні та сучасні автору теорії та визначення поняття слова. Н.О. Луценко відкриває як недостатню, так іноді і безпосередньо хибну сутність пояснення слова або виключно з функціональних, або тільки з семіотичних позицій. Крім того, науковцем піддано аналізу і, так би мовити, “семантику відсутності” – відому збайдужілість багатьох дослідників до феномену слова.

Лінгвіст визначає останнє як самодостатню одиницю мови,

акцентуючи його головний “онтологічний” принцип – предикативність. Серед найбільш помітних і безперечно кардинальних надбань “системи” Н.О. Луценка є і аргументація на користь поняття “згорнутої” предикативності. Відкриття внутрішньої граматики слова із декларуванням значеннєвості морфем як “елементів-примітивів”; реконструкція принципів і методів етимологічних пошуків із паралельною демаркацією кордонів *terra incognita* “старої етимології” займають найбільш пафосні за звучанням, а тому і сповнені глибини, сторінки монографії.

Однак праця автора є не тільки “вибухоподібною”, але й фактично багатого, сповненою прикладів та лінгвістичних експериментів.

Луценко Н.А. Грамматические категории в системе и узусе (глагол и имя) (№ 15)

Загальною тенденцією науки є постійне і безперервне розширення її об’єкта, віднаходження нових його аспектів і відповідна реконструкція понять, у яких останній описується. Досвід, що накопичено сучасною лінгвістикою, також потребує адекватних змін. Власне, на думку автора рецензованого дослідження, змін вимагає і сам характер більшості розвідок з граматики. Науковець виходить з потреби “теорії замість дескрипції”. Остання, на його думку, часто ошукує лінгвістів, даючи їм не справжні та об’єктивні висновки, а недостатні та іноді абсолютно хибні твердження. Так, піддаючи критиці традиційні підходи до розуміння граматичних категорій (що визначають ту чи іншу частину мови або детерміновані тією чи іншою частиною мови), Н.О. Луценко обмальовує обрії якісно нового їх бачення, акцентуючи увагу читачів, передусім, на граматичних категоріях дієслова та імені.

У якості концептуального фундаменту власної праці дослідник доводить недоцільність розгляду означених вище категорій у світлі дихотомічного погляду (“мова – мовлення”) із все більшою схильністю граматистів сприймати граматичні категорії під кутом зору словозміни. Базуючи власний аналіз на трихотомії “мова – узус – мовлення”, лінгвіст вирішує як проблему кореляції між різними категоріями (“констативні – реалізаційні”), так і проблему співвідношення між поняттями “частина мови” та “граматична категорія”.

Новаторство, але, водночас, і помірковане, врівноважене і “безпровакаційне” споглядання автором вже усталених і принципів питань сучасної теоретичної граматики російської мови

відкривають нові перспективи для дослідження і, не виключено, для дискусії. Поряд із тим у нагоді науковцям стане ще одна визначна риса даної монографії – виклад є послідовним і логічним, працю забезпечено чіткою системою посилань і значним за обсягом списком використаних джерел (320 найменувань).

Огуй О.Д. “Lexikologie der gegenwärtigen deutschen Sprache” (“Лексикологія сучасної німецької мови”) (№ 5)

Курс лекцій з лексикології сучасної німецької мови є навчальним посібником, зорієнтованим на студентів спеціалізованих відділень вищих навчальних закладів, а також на молодих науковців лінгвістичного спрямування. Схрещення двох інтенцій автора даної праці, відповідно, формує і її специфіку.

З одного боку, він прагне викласти матеріал із конкретного наукового напрямку (лексикологія сучасної німецької мови) якнайповніше, маючи на меті створити цілісний навчальний посібник; з іншого боку, посібник претендує на високий ступінь науковості. Відповідно до другої цілі О.Д. Огуй, висвітлюючи окремі питання (визначення слова і проблеми вивчення слова, основні проблеми синтагматики, парадигматичні категорії, перехід значення як полісемія у діахронічному аспекті тощо), презентує цілісну панораму поглядів та теоретичних розробок з окремого питання у діахронії та синхронії, обов'язково апелюючи до найактуальніших досліджень. Водночас автор представляє власну критику перелічених концепцій, чітко аргументуючи своє бачення. Виходячи з нецілісності та недостатності усіх поглядів, науковець синтезує їх у безпосередньому викладі матеріалу, пропонуючи читачеві універсальне та неупереджене розуміння будь-якого з представлених у посібнику питань. Відповідно до першої мети (орієнтація посібника на навчальний процес) О.Д. Огуй свідомо адаптує мову та структуру роботи до потреб читачької аудиторії, розподіляючи підготовлений для публікації матеріал на окремі тематичні сегменти, невеликі за розміром і позбавлені надскладної для читачів деталізації.

Тим не менш, використаний в авторській аргументації або у панорамному викладі термінологічний та теоретичний інструментарій є достатнім для ознайомлення із основними концептами та термінами окремих лінгвістичних шкіл та напрямків (соціолінгвістика, психолінгвістика, теорія комунікації тощо).

Навчальний посібник включає і окрему практичну частину, яка складається як із теоретичних питань для перевірки засвоєння матеріалу, так і з вправ на здатність репродукувати отримані знання на практиці.

Усі вжиті у праці основні терміни з лексикології об'єднано в окремому пункті – термінологічному словнику.

Навчальна розробка містить значний за обсягом список джерел (434 найменування), які можна використати як для поглибленого вивчення окремих аспектів лексикології сучасної німецької мови, так і для проведення спеціального дослідження з даної дисципліни.

Трубачів О.М. Опыт ЭССЯ: к 30-летию с начала публикации (1974-2003). Доклад на XIII Международном съезде славистов в Любляне (Словения) (№ 21)

Відомо, що з 1974 року всі, хто займається і цікавиться етимологією слов'янських мов, отримали найкращий скарб і, водночас, великий виклик у вигляді етимологічного словника слов'янських мов. Ще й досі незакінчене видання поставило під сумнів велику кількість нібито вже сталих в етимологічній науці концепцій, серед останніх – і віра в єдність й ізоморфність усього “праслов'янського” у мові, і наріжний камінь діахронічної лінгвістики – шлейхеровський єдиний мовний стовбур із подальшими розгалуженнями. Академік російської Академії наук Олег Миколайович Трубачов, який нещодавно пішов із життя, був перед цим багато років значною мірою причетним до підготовки методологічно нового за своєю суттю лексикографічного матеріалу. Опублікований Інститутом російської мови ім. В.В. Виноградова виступ академіка на XIII Міжнародному з'їзді славистів було спроектовано як виголошення головних засад роботи над словником із зазначенням його якісних відмінностей від класичних праць з етимології слов'янських мов. О.М. Трубачов у своїй емоційній ораторії перед вченими з багатьох країн наполягає на унікальності та неповторності ЕССМ, зачитуючи цілу серію фактичних прикладів з видання на підтвердження власних тез великого теоретичного значення. Серед останніх помітимо фіксацію значних діалектних відмінностей між різними “праслов'янськими мовами”, перебудову численних класичних “етимологій”, розробку нових принципів етимологічних пошуків та реконструкцій тощо.

Додамо, що, оскільки мета доповіді великого вченого є не стільки інформативною, скільки провакаційною, ознайомлення із матеріалом, про який йдеться, навряд чи дасть цілісну відповідь на ті питання, що виникають у читачів. Проте вона, безперечно, зацікавить їх даною темою та стимулює до поглибленого її вивчення.

Germanistik an Hochschulen in der Ukraine. Verzeichnis der Hochschullehrerinnen und Hochschullehrer (Германістика у вузах

України. Перелік викладачів вузів) (№ 1)

Підготовлений у 2003 році Німецькою службою академічних обмінів (DAAD) довідник відомостей про викладачів та науковців, які займаються германістикою у вищих навчальних закладах України, є надкорисним виданням, спроектованим як інформаційна підтримка вітчизняних та зарубіжних германістів у справі налагодження контактів. Дані викладені за алфавітом у двох площинах: перелік вузів із зазначенням повної назви та адреси; перелік викладачів та науковців у кожному вузі із зазначенням загальнонавчального напрямку діяльності, спеціального напрямку дослідницької діяльності, публікацій (монографій, посібників, доповідей тощо), перекладів, а також місць стажування у німецькомовних країнах.

Масликова О.С. Словник філологічної термінології та номенклатури творів М.С. Грушевського (№ 17)

Виданий у 2002 році “Словник” (Сімферополь) є результатом плідної багаторічної праці О.С. Масликової і водночас документальною фіксацією матеріалу, що склав ядро майбутньої кандидатської дисертації (захищено у жовтні 2004 року). Лексикографічна праця охоплює 2500 термінів, які зустрічаються на сторінках найголовніших робіт провідного українського вченого та державотворця М.С. Грушевського: “Історії української літератури” (у 9 книгах), “Історії України-Руси” (у 12 книгах) та “Історії України”. У передмові до словника дослідниця аргументує необхідність даного видання, посилаючись на відносну недослідженість української філологічної термінології у діахронічному аспекті (вивченням мовознавчої та літературознавчої термінології кінця XIX – початку XX століття займалися Є.С. Регушевський, С.П. Пінчук, В.В. Деркач). Так, зокрема, дослідниками не було приділено достатньо уваги термінологічному аспекту творчості М.С. Грушевського. Зважаючи на поширене у сучасних гуманітарних колах переконання у тому, що автор “Історії України-Руси” був одним із творців української літературної мови у галузі наукового стилю, головною і, врешті, єдиною метою роботи О.С. Масликової слід вважати ліквідацію “білих плям”.

Зручною є структура і логіка побудови словника: у межах кожної словникової статті, окрім визначення конкретного терміну, надається цитата з однієї з праць М.С. Грушевського (назву праці представлено абрєвіатурою). Полісемантичні терміни розподілено по кількох статтях (за окремими значеннями). Словник є

монофункціональним (на цьому, певно, ґрунтується його зручність), чим пояснюється відсутність коментарів граматичного та стилістичного характеру, а також етимологічних пояснень.

Автореферати дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Спеціальність “Германські мови”:

1. Матюхіна Юлія Володимирівна. Розвиток системи фатичної метакомунікації в англійському дискурсі XVI-XX ст. – Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна (захист відбувся 8 червня 2004 року) (**№ 18**).
2. Літвінова Марина Михайлівна. Семантичні властивості фразеологічних одиниць зі значенням рис характеру людини (на матеріалі німецької мови XIX-XX ст.). – Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна (захист відбувся 8 червня 2004 року) (**№ 12**).
3. Волошук Вікторія Іванівна. Лінгвостильові особливості ідіолекту 3. Ленца в малих епічних жанрах. – Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка (захист відбувся 29 вересня 2004 року) (**№ 9**).
4. Лабінська Богдана Ігорівна. Німецькі фразеологізми з компонентом на позначення фізичного стану людини. – Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка (**№ 11**).

Спеціальність “Українська мова”:

1. Ситар Ганна Василівна. Типологія речень із предикатами партитивного відношення в українській мові. – Донецьк: Донецький національний університет (захист відбувся 8 червня 2004 року) (**№ 19**).
2. Масликова Оксана Степанівна. Філологічна термінологія Михайла Грушевського. – Донецьк: Донецький національний університет (захист відбувся 5 жовтня 2004 року) (**№ 16**).

Літературознавство

10 березня 2004 року відбувся захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю “Літера-тура зарубіжних країн” на тему “С. Лангер та символічне літературознавство в США” Абрамкіної Наталії Валеріївни

(Дніпропетровський національний університет) (№ 6). 10 лютого цього ж року розіслано автореферат дослідження.

Перекладознавство

24 вересня 2004 року відбувся захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю “*Перекла-дознавство*” на тему “Німецькі емоційно-експресивні частки та їх відтворення українською мовою (на матеріалі українських перекладів сучасної німецької прози)” Кучми Ольги Іванівни (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) (№ 10). 4 серпня цього ж року розіслано автореферат дослідження.

Філологічні збірки та періодичні видання

Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. №№ 586 (№ 7), 611 (№ 8)

На тлі загальнолінгвістичного поступу вихід з друку чергових номерів такого великого періодичного видання, як “Вісник”, є, за будь-яких умов, подією “позачергового” значення. Непересічна тематична ємність (теми статей розподілено за блоками: лексико-семантичні й граматичні, прагматичні, когнітивні, стилістичні аспекти іншомовної комунікації, дидактичні проблеми іншомовної комунікації), вільний за об’ємом формат статей, а також безпосередньо склад авторів останніх є факторами, що детермінують якість збірки та її релевантність стосовно запитів наукової громадськості. У “Віснику” підібрані як практичні розвідки (стаття к.філол.н. Белогуба А.Л. “К вопросу о миграции немецкой топонимической лексики”), так і теоретичні вирішення актуальних проблем з теоретичної граматики, прагматики, літературознавства, текстології, методики, перекладознавства. Є сенс поставити наголос на статті Шевченко І.С. та Морозової О.І. “Дискурс как мыслекоммуникативное образование”. Автори звертаються до теми хоча й актуальної, але вже, на перший погляд, трохи “затертої”. Насправді ж вони беруть на себе відповідальне завдання – матеріалізувати те море поту, що було вилито на визначення поняття “дискурс” і фактично зробило його амбівалентним і важко вловимим, відмежувати “дискурс” від понять “текст”, “текст + соціальний контекст” тощо. Треба також зупинити погляд на цікавій історичній

розвідці Слободцової І.В. “Эволюция древних немецких форм и значений слов MANCH, MINNICH”. Лінгвістка подає докладний діахронічний розгляд семантики та морфології деяких давньо- та середньонімецьких слів на позначення кількості. Вартим уваги є щонайменш об’єм оброблених джерел давньо- та середньовіршньонімецькими мовами і, безперечно, якість їх обробки. Серед перекладознавчих праць, представлених у збірці, вирізняється стаття к.філол.н. О.П. Рихло “Місце перекладів з Е.А. По у жанровій парадигмі віршових перекладів української літературної полісистеми”, предметом якої є мовностилістичні особливості та своєрідність сприйняття українських перекладів оригінальних творів славетного американського письменника.

У тому ж 2003 році вийшов з друку і наступний випуск вісника (№ 611), який, без сумнівів, є так само інформаційно насиченим. У даному номері редакція дещо змінила акценти у структурі: перекладознавча тематика отримала значно більше місця на сторінках видання. Більше кількісне представлення праць даного напрямку стало запорукою цілісного охоплення перекладознавчої тематики: від історії перекладу (стаття О.А. Кальниченко та В.О. Подміногіна “Історія перекладу: предмет, проблеми і сучасний стан”) до практичних проблем (стаття В.Г. Касьянкової “Переклад слів-індикаторів з англійської на українську мову у наукових текстах”, праця Н.О. Попової “Семантичні особливості новітніх англіцизмів в українській мові та проблеми адекватності перекладу” тощо) та специфіки роботи з художніми творами окремих авторів.

У розділі журналу під заголовком “Прагматика та когнітивна лінгвістика” зацікавлені читачі зможуть віднайти теоретичні пошуки з окремих проблем прагматичного аспекту фонетики (А.А. Калита “Акустичні параметри голосних в англійському висловленні, що передає негативні емоції мовця”), цінні відомості про особливості невербальної комунікації (Л.В. Солошук “Взгляд как компонент невербальной коммуникации: функции и номинации в англоязычном художественном дискурсе”), а також подальшу реалізацію дослідження А.В. Полюїнової (“Место концепта Бог в современной английской картине мира”), з яким читачі мали змогу познайомитись ще у збірці наукових доповідей Третіх Каразінських читань (жовтень 2003 року). Наукові вилазки до невідомого авторів, які розмістили свої статті у секціях “Стилістика, семантика та лексикологія” і “Навчання іноземних мов”, також не пройдуть поза увагою читача.

“Лінгвістичні дослідження” (Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов) (№ 13)

Безумовно вартим уваги є перелік напрямків, за якими розподілено наукові праці авторів у даній публікації: історія мовознавства та теорія мови, лексикологія та словотвір, фонетика та фонологія, морфологія та синтаксис, прикладна лінгвістика. Роботи горлівських учених (російською та українською мовами), запропоновані для розгляду широким колам знавців мови, розробляють актуальні та практично цікаві теми, які, згідно зі спостереженням оглядача, найчастіше стосуються сфери комунікативної лінгвістики. Деінде цікавість дослідників пересувається у сферу зв'язку між найактуальнішими та “найгарячішими” на момент підготовки збірки до друку екстралінгвістичними, за своєю сутністю соціальними, факторами та мовними процесами, що ще потребують більш докладного розгляду і неодмінно стануть “об’єктом нищівних атак” вчених-мовознавців. Так, безсумнівним “попитом” користуватиметься праця д.філол.н., професора кафедри теорії та практики перекладу Сумського державного університету С.О. Швачко “Прагматический потенциал числительных”. Стаття к.філол.н., зав. каф. експериментальної фонетики романогерманських мов Горлівського педагогічного інституту Л.О. Штакіної “Паузация как феномен риторической стратегии звучащего текста”, напевно, теж знайде своє читачке коло серед тих, хто зацікавлений питаннями фонетики та її прагматичного аспекту.

Треті Каразінські читання: “Методика і лінгвістика на шляху до інтеграції” (№ 20)

Подією у науковому житті стало проведення Третьої міжнародної науково-методичної конференції “Каразінські читання”, яка відбулася у Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна у жовтні 2003 року.

Хоча темою “читань” на цей раз була “Методика та лінгвістика – на шляху до інтеграції”, ми можемо відмітити цілу низку наукових доповідей, які було присвячено виключно проблемам мовознавства (фонетика, лексикологія, теоретична граматики, комунікативна лінгвістика, прагматика тощо). З-поміж останніх варто відмітити доповідь О.М. Бабич (Харків) на тему “Прагматические основы лжи”. Під назвою, що, безумовно, генерує інтригу, криється сухий і досить предметний виклад прагматичних основ брехні з позицій теорії мовленнєвих актів, а також виклад ознак, що диференціюють брехню від жарту, помилки, іронії та інших різновидів мовленнєвих актів.

Автор доповіді “Женское речевое поведение” Бондарь О.В. (Луганськ) додає ще один “рядок” до актуальної у наш час гендерної тематики, аналізуючи різницю між вербальною поведінкою чоловіка та жінки (особливості фонетики, лексики, синтаксису). У виступі Полиної А.В. “Семантические характеристики концепта Бог в светском и библейском дискурсе” окреслюються основні девіації значення обраного для аналізу концепту за слотами різних фреймів (предметний, акціональний, компаративний) у “похідному дискурсі” (світський) відносно “дискурсу-першоджерела” (біблійний). Численна кількість інших доповідей у сфері мовознавства покриває широке тематичне поле.

Подібним за обсягом та тематичним спектром є і літературознавчий розділ (теми з теорії та історії літератури, безпосередньо літературознавства). Вартою уваги є доповідь О.В. Годес “К специфике образа “tower” в поэзии У.Б. Йейтса (концептуальный анализ)”, у якій доповідач робить спробу реконструювати індивідуально-авторську картину світу через концептуальний аналіз головного поетичного образу останніх збірок У.Б. Йейтса – образу вежі. Відзначимо також цікавий виступ Сотнікової С.І. (Харків) “Концепт пространства и его репрезентация в немецкой народной сказке”, метою якого є розкриття реляції між специфікою сприйняття простору та його мовної репрезентації у художніх творах.

Збірка доповідей Третіх Каразінських читань містить друковані варіанти виступів за темами, що розподілені також між іншими лінгвістичними дисциплінами (перекладознавство, методика викладання іноземної мови, текстознавство тощо).

Поза увагою редакції “Новітньої філології” не може залишитись ненаукова періодика, що містить цікавий, повсякчас “гарячий” матеріал, здатний відкрити для вітчизняного наукового простору нову територію, на якій у перспективі можуть зрости нові дослідницькі спроби. Виходячи з даного переконання, ми звертаємось, передусім, до № 6 німецького видання “Хроніка культури” (“*Kulturchronik*”) за 2003 рік (№ 2), кілька сторінок (с. 12-14) якого присвячено свіжій реакції на нову літературну роботу письменниці № 1 у Німеччині Крісті Вольф, – щоденник під промовистою і трохи дивною назвою “Ein Tag im Jahr 1960-2000”, виданий у Мюнхені у тому ж 2003 році. Стаття являє собою фактично напівемоційну реакцію журналіста “Франкфуртської газети” на яскраве автовідтворення “зламів” і протиріч у внутрішньому світі пані Вольф під впливом соціально-політичних подій різних часів, у самому вирі яких вона безпосередньо

знаходилась.

Ще однією непересічною особистістю від літератури, що стала відомою лише з нещодавнього часу, є, безсумнівно, Імре Кертеш, перший угорський письменник, якого було нагороджено Нобелівською премією. Другий номер *“Журналу про культуру”* (*“Kulturjournal”*) за 2004 рік (№ 4) дає змогу втамувати спрагу допитливості, представляючи широкому загалу окремі біографічні спогади лауреата, а також новини про його нагородження медаллю Гете у Веймарі. Номер також містить цілий ряд цікавих рецензій на щойно опубліковані книжки: *“Сорок життів”* (*“Vierzig Leben”*) Навіда Кермані, автобіографічну літературну працю Кристофа Ранзмайра *“Сповідь одного туриста”* (*“Geständnisse eines Touristen”*) тощо.

На завершення треба додати, що автор даного огляду не ставив собі за мету поглиблено зануритись у різні шари новітніх філологічних досліджень. Ціллю було скоріше споглядання різнокольорового філологічного світу у тому вигляді, який він отримав протягом останніх двох років. Здається, навіть із урахуванням вимушеного замовчування з відомих причин окремих його деталей, картина, яку читачі отримали внаслідок такого бачення, не може не радувати око.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Germanistik an Hochschulen in der Ukraine. – Bonn: Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2003. – 136 S.
2. Kulturchronik, № 6, 2003. – Bonn: Inter Nationes.
3. Kulturjournal, № 1, 2004. – Bonn: Goethe-Institut.
4. Kulturjournal, № 2, 2004. – Bonn: Goethe-Institut.
5. Oguy O.D. Lexikologie der deutschen Sprache. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 416 с.
6. Абрамкіна Н.В. С. Лангер та символічне літературознавство в США: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет, 2004. – 18 с.
7. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, № 586. Серія *“Романо-германська філологія”*. – Харків: Константа, 2003. – 194 с.
8. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, № 611. Серія *“Романо-германська філологія”*. – Харків: Константа, 2003. – 233 с.
9. Волошук В.І. Лінгвостильові особливості ідіолекту З. Ленца в

- малих епічних жанрах. – Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2004. – 20 с.
10. Кучма О.І. Німецькі емоційно-експресивні частки та їх відтворення українською мовою: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – Київ: Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, 2004. – 20 с.
  11. Лабінська Б.І. Німецькі фразеологізми з компонентами на позначення фізичного стану людини. – Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2004. – 20 с.
  12. Літвінова М.М. Семантичні властивості фразеологічних одиниць зі значенням рис характеру людини (на матеріалі німецької мови ХІХ-ХХ ст.). – Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2004. – 20 с.
  13. Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць. Вип. 2. – Горлівка: Видавництво ГДПІМ, 2003. – 212 с.
  14. Луценко Н.А. Введение в лингвистику слова. – Горловка: “ГПІИЯ”, 2003. – 144 с.
  15. Луценко Н.А. Грамматические категории в системе и узусе (глагол и имя). – Донецк: Донецкий национальный университет, 2003. – 202 с.
  16. Масликова О.С. Філологічна термінологія Михайла Грушевського: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата